

Inside out : on stereotype awareness, childhood trauma and stigma in psychosis

Citation for published version (APA):

van Zelst, C. J. A. M. (2014). *Inside out : on stereotype awareness, childhood trauma and stigma in psychosis*. [Doctoral Thesis, Maastricht University]. Maastricht University. <https://doi.org/10.26481/dis.20141202cz>

Document status and date:

Published: 01/01/2014

DOI:

[10.26481/dis.20141202cz](https://doi.org/10.26481/dis.20141202cz)

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.umlib.nl/taverne-license

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

repository@maastrichtuniversity.nl

providing details and we will investigate your claim.

Samenvatting

Stigmatisering en jeugdtrauma zijn twee belangrijke omgevingsfactoren die een rol kunnen spelen bij de wederzijdse beïnvloeding van genen en omgevingsfactoren (gen-omgevingsinteracties) bij mensen met een psychose-spectrum-stoornis. Ik licht dit toe in deel 1 van dit proefschrift. In deel 2 vervolg ik met een beschrijving van resultaten van het GROUP-onderzoek (*Genetic Risk and Outcome of Psychosis*). In dit onderzoek is het bewustzijn voor stereotypen, *stereotype awareness*, onderzocht. Dit deden we bij mensen met een psychose-spectrum-stoornis, hun broers en zussen en controlepersonen. Uit analyses bleek dat gevoel van eigenwaarde, jeugdtrauma en psychopathologie factoren zijn die kunnen samenhangen met stereotype awareness. Hoofdstuk 4 rapporteert de resultaten over gevoel van eigenwaarde en stereotype awareness bij patiënten. Hoofdstuk 5 rapporteert naast een vergelijking tussen patiënten, broers en zussen, en controlepersonen, ook de resultaten van patiënten respectievelijk broers en zussen van patiënten apart. Hierbij wordt gekeken naar de samenhang met symptomen (bij patiënten) en kenmerken van schizotypie (bij broers en zussen).

DEEL 1 van het proefschrift geeft een samenvatting van wetenschappelijke bevindingen over stigma en jeugdtrauma als etiologische omgevingsfactoren voor het ontwikkelen van een psychose.

Hoofdstuk 1: *Welke omgevingsfactoren bij gen-omgevingsinteracties? Een cliëntperspectief op de rol van trauma en structurele discriminatie bij het begin en verloop van schizofrenie.* Dit hoofdstuk benadrukt het belang van trauma en stigma (onder andere structurele discriminatie) als factoren bij gen-omgevingsinteracties bij psychose-spectrum-stoornis. Het haalt bewijs aan voor trauma tijdens jeugd of volwassenheid als een risico voor individuen die kwetsbaar zijn voor het ontwikkelen van een psychose. Trauma beïnvloedt individuen mogelijk niet alleen voor een eerste psychotische episode. Psychotische ervaringen zelf en de gevolgen van behandeling en afwijzing door de maatschappij kunnen ook traumatizerend zijn (hertraumatizing). In het hoofdstuk wordt onderscheid gemaakt tussen verschillende vormen van stigma en de mogelijke gevolgen. Stigma kan invloed hebben op het verloop en mogelijk ook op het begin van een psychose-spectrum-stoornis. Voorbeelden van mechanismen via welke stigma deze kan beïnvloeden

worden toegelicht. Hoewel niet iedereen met een psychische aandoening trauma of stigma heeft ervaren, kunnen deze factoren begin, verloop en uitkomst bij een subgroep van mensen met psychotische ervaringen beïnvloeden. Ze zijn daarom een belangrijk aandachtspunt bij coping (omgaan met stress). Stigma en de negatieve gevolgen kunnen beschouwd worden als stressoren. Terwijl individuen hun eigen copingstrategieën ontwikkelen en kunnen leren van lotgenoten, kunnen mensen binnen of buiten de geestelijke gezondheidszorg hen helpen bij het omgaan met trauma en stigma waar nodig.

Hoofdstuk 2: *Stigma als een omgevingsrisicofactor bij schizofrenie: een cliëntperspectief.* Dit hoofdstuk beschouwt stigma als een veranderbare omgevingsfactor die zijn invloed uitoefent via verschillende wegen. Dit proces kan na diagnose van een stoornis plaatsvinden, maar ook daarvoor. Het theoretische model dat gepresenteerd wordt geeft verschillende momenten aan waarop stigmatisering zijn invloed kan uitoefenen. Wanneer gedrag als afwijkend of deviant wordt waargenomen, kan stigmatisering plaatsvinden.

Hoofdstuk 3: *Trauma en stigma als ervaringen gedurende de levensloop en interacteren met genetische factoren bij schizofrenie.* In hoofdstuk 3 beschouw ik trauma en stigma als omgevingsfactoren die cumulatieve gevolgen kunnen hebben die het individu negatief kunnen beïnvloeden ('defeat') gedurende de levensloop en in samenspel met genetische kwetsbaarheid het begin en de uitkomst van psychotische symptomen kunnen beïnvloeden. Interventies die zich richten op voorlichting en op "salutogene" aspecten (wat maakt een mens gezond of helpt hem of haar te herstellen?) kunnen nuttig zijn bij het doorbreken van de vicieuze cirkel die met jeugdtrauma of stigma-ervaringen kan beginnen.

DEEL 2 van dit proefschrift verkent psychologische mechanismen bij stigma-ervaringen. Kwetsbaarheid kan beïnvloed worden door jeugdtrauma. Individen die jeugdtrauma hebben ervaren kunnen een lager gevoel van eigenwaarde hebben en gevoeliger zijn voor het bewust zijn van stereotypen. Hoofdstuk 4 en 5 rapporteren resultaten van het GROUP onderzoek.

Hoofdstuk 4: *Bewustzijn voor stereotypen, gevoel van eigenwaarde en psychopathologie bij mensen met psychose.* Dit hoofdstuk beschrijft de associaties tussen bewust zijn van stereotypen, psychologische factoren (gevoel van eigenwaarde en psychopathologie), demografische factoren (geslacht, leeftijd en

ethniciteit) en ziekteduur. In het onderzoek waren mensen met een hoger gevoel van eigenwaarde zich minder bewust van stereotypen over patiënten en hun families. Mensen met meer symptomen waren zich meer bewust van stereotypen over families, maar niet over patiënten. We gaven aan dat het versterken van psychologische bronnen, met aandacht voor gevoel van eigenwaarde en het vermogen om met symptomen om te gaan, aanknopingspunten kunnen zijn voor het verminderen van dreiging van stereotypen en het verhogen van veerkracht op het gebied van stigmatisering. Bewust zijn van stereotypen kan voorafgaan aan of samengaan met zelfstigma. Dit kan samen met andere doelen van behandeling aangepakt worden.

Hoofdstuk 5: *Associaties tussen bewustzijn voor stereotypen, jeugdtrauma en psychopathologie: Een onderzoek bij mensen met psychose, hun broers en zussen, en controlepersonen.* Dit hoofdstuk rapporteert de mate waarin patiënten met een psychose-spectrum-stoornis, hun broers en zussen en controlepersonen zich bewust zijn van stereotypen. De associatie tussen jeugdtrauma en bewust zijn van stereotypen is sterker bij broers en zussen dan bij patiënten. We vonden dat bepaalde groepen van symptomen kunnen samenhangen met het bewust zijn van stereotypen. Psychopathologie lijkt ook een rol te spelen bij broers en zussen, aangezien kenmerken van schizotypie, die kunnen wijzen op kwetsbaarheid voor het ontwikkelen van een psychose, ook met het het bewust zijn van stereotypen samenhang.

Hoofdstuk 6: *Algemene discussie.* In de discussie wordt het bewust zijn van stereotypen geplaatst in een theoretisch model van gen-omgevingsinteracties die via kwetsbaarheid en veerkracht, en samen met een gevoeligheid voor afwijzing, kunnen leiden tot dysfunctionele en functionele overtuigingen over iemand zelf en anderen. Na een toelichting van dit model, bespreek ik interventies die kunnen helpen bij het verminderen van stigmatisering. Hierbij komen zowel interventies gericht op de maatschappij, als interventies gericht op het individu aan de orde. Ook openheid over psychische aandoeningen komt aan bod. Vervolgens wordt het D-STIGMI onderzoek (*Destigmatizing Mental Illness*) beschreven, waarin een psycho-educatie copingvaardigheidstraining gericht op het verhogen van weerbaarheid tegen stigma wordt geëvalueerd. Het maken van individuele profielen van stigma-gerelateerde ervaringen in het dagelijks leven, hier met behulp van de Experience Sampling Method, kan behulpzaam zijn bij het inzicht

krijgen in stigma-ervaringen, het hiermee om leren gaan of het een ander hierbij helpen. Het laatste onderdeel van de discussie bestaat uit suggesties voor verder onderzoek op het gebied van stigma en voor destigmatiserende interventies.

Aanbevelingen voor de klinische praktijk zijn:

- ◆ Vraag mensen met klachten van een psychische aandoening naar stigma-ervaringen.
- ◆ Begeleid het individu bij het doorbreken van de vicieuze cirkel van geïnternaliseerd stigma.
- ◆ Identificeer hindernissen voor therapietrouw, bijvoorbeeld etiketvermijding.
- ◆ Draag bij aan het demystificeren van psychose door erover te praten wanneer alle individuen in een gesprek daartoe bereid zijn.
- ◆ Geef aandacht aan (jeugd-)trauma.
- ◆ Wees ook bewust van mogelijke ervaringen van trauma en stigma bij broers of zussen van mensen met een psychische aandoening.
- ◆ Implementeer kennis en vaardigheden van ervaringsdeskundigen.